

Arvamuse esitamine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse kohta

Lugupeetud Jürgen Ligi!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Rahandusministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi VTK) kohta, millega on plaanis muuta tegelike kasusaajate andmekogus (edaspidi TEKSA) andmete kogumise, säilitamise ja avalikustamisega seonduvaid sätteid. Oleme eelnõuga tutvunud ning järgnevalt esitame oma märkused ja ettepanekud seoses eelnõuga.

1. TEKSA andmete avalikkus

VTK näeb ette kavatsuse piirata TEKSA andmete avalikkusele kättesaadavust põhjendatud huvi kontseptsiooniga. VTK-s toodud plaani järgi saab tulevikus andmetele ligipääsu 30 päeva jooksul ligipääsuõigusega isikute nimekirja kuuluvad isikud (näiteks Rahapesu Andmebüroo tegevusloaga isikud, notarid, vandeadvokaadid, pankrotihaldurid, vandeaudiitorid) või põhjendatud avalduse esitamise alusel õigustatud huvi tuvastamise menetluse kaudu kodanikuühiskonna esindajad, ajakirjanikud ja õigustatud huvi omavad isikud (väljatöötamise kavatsuse lk 23-27).

Näeme, et kuigi andmete avalikkusele kättesaadavuse piiramine on kooskõlas kohtupraktikaga, millele VTK-s on ka viidatud, vajab ligipääsu andmise plaan täpsemat analüüsi ja läbi mõtlemist, et mitte piirata ettevõtete tegevuse mobiilsust ja ära hoida ettevõtetele liigse halduskoormuse tekkimine. Kui luua ligipääsuõigusega isikute nimekiri, siis on oluline võtta arvesse, et näiteks advokaadibüroodes ja notarite juures töötavad juristid ja teised tugiteenuseid osutavad töötajad, kes praktikas tegelevad tegelike kasusaajate andmete kontrolliga. VTK plaani kohaselt saavad ainult vandeadvokaadid ja notarid ise TEKSA andmetega tutvuda ja oma töötajatele tuleb luua eraldi mingid alamkontod. Seejuures ei ole selge, kes sellise alamkonto looma peab. Selline lahendus paneb meie hinnangul vandeadvokaatidele ja notaritele ebamõistliku halduskoormuse, tekitab asjatut ajakulu ning pärsib nende tegevuse efektiivsust. Mistõttu leiame, et ligipääsuõigusega isikute nimekirja kehtestamisel tuleb teha

nimekirjas olevatele isikutele (nt vandeadvokaadid ja notarid) võimalus esitada TEKSA volitatud töötajale nimekiri neist töötajatest, kellele on vaja juurdepääs anda.

Kaubanduskoja hinnangul on vaja koostöös huvigruppidega läbi mõelda, kuidas põhjendatud avalduse esitamise alusel õigustatud huvi tuvastamise menetluse kaudu saavad TEKSA andetele juurdepääsu kolmandad ja kohustatud isikud. Näiteks peab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS) kohaselt kinnisvaramaakler tehingu sõlmimisel koheselt kohaldama hoolsusmeetmeid, mille hulgas on ka tegeliku kasusaaja välja selgitamine. Hetkel on võimalik tegelikke kasusaajaid kõigil tasuta ja kohe äriregistrist vaadata, kuid VTK-s toodud plaani järgi ei saa näiteks kinnisvaramaakler oma RahaPTS-ist tulenevaid kohustusi koheselt täita, sest VTK kohaselt peab ta andmete nägemiseks esmalt esitama põhjendatud avalduse ning seejärel peab TEKSA pidaja avalduse menetlema, milleks on aega 30 päeva. Selline ligipääsu andmise menetlus takistaks oluliselt ettevõtete tööd. Seega näeme vajadust luua süsteem, mis tagab kohustatud isikutele võimaluse koheselt TEKSA andmetega tutvumise, et täita oma seadusest tulenevaid kohustusi.

Lisaks on oluline tagada, et tegelike kasusaajate andmete ligipääsu protsess oleks võimalikult lihtne ja kiire ning ideaalis tasuta, et ettevõtted saaksid õigeaegselt ja kohaselt täita oma kohustusi, mis tulenevad Ukrainas toimuva Venemaa agressioonisõja tõttu kehtestatud sanktsioonidest. Seejuures oleme seisukohal, et TEKSA andmetele ligipääs peab olema äriregistri kaudu.

Kaubanduskoja ettepanek:

Teeme ettepaneku võimaldada ligipääsuõigusega isikutel esitada nimekiri töötajatest, kellele tagada TEKSA ligipääs. Lisaks teeme ettepaneku koostöös sihtgruppidega luua süsteem, mis tagab kõigile kohustatud ja õigustatud huviga isikutele võimaluse koheselt TEKSA andmetele ligi pääseda.

2. Äriühingu sundkustutamise ja äriregistris toimingute tegemise piiramine

VTK järgi saab TEKSA volitatud töötaja õiguse haldusmenetluse raames teha täiendavaid päringuid ja toiminguid, et kontrollida esitatud andmete õigsust. Kui menetluse tulemusel aasta jooksul on määratud kaks või enam trahvi ja andmete esitamise kohustust ei ole endiselt täidetud, siis võib volitatud töötaja teha äriregistri pidajale ettepaneku juriidilise isiku kustutamiseks. Samuti saab TEKSA volitatud töötaja õiguse piirata juriidilisel isiku äriregistris kannete tegemist (vt väljatöötamise kavatsuse lk 20-21, 31-32).

Näeme, et VTK-s ei ole piisavalt hinnatud mõjusid, mis kaasnevad plaaniga, millega piiratakse juriidilise isiku õigust teha kandeid äriregistris või ta sundkustutatakse tegelike kasusaajate andmete mitteesitamise tõttu. VTK-s puuduvad põhjendused, kuidas on õigustatud juriidilise isiku õigus teha kandeid või ta kustutamine õigust loova iseloomuga äriregistrist, kui andmeid ei esitata informatiivse olemusega TEKSA andmekogusse. Meie hinnangul on sellised meetmed liiga karmid ning ilmselt ka ebaproportsionaalsed. Mistõttu vajavad need meetmed täiendavat analüüsi, et mõista, kas meetmed on

proportsionaalsed ning vajalikud ja sobivad eesmärgi täitmiseks. Lisaks on vaja hinnata ega meetmetega ei rikuta isikute põhiõigusi.

Kaubanduskoja ettepanek:

Teeme ettepaneku täiendavalt hinnata meetmete, millega piiratakse juriidilise isiku õigust teha toiminguid äriregistris ja juriidilise isiku sundkustutamine äriregistrist, kui ta ei ole esitanud andmeid TEKSA andmekogusse, proportsionaalsust ja põhiseaduspärasust.

3. Mõjude analüüs

VTK järgi on plaanis tegelike kasusaajate andmekogu volitatud töötlejaks teha kas Rahapesu Andmebüroo või Maksu- ja Tolliamet või muu valitsusasutus Tartu maakoht registriosakonna asemel (vt väljatöötamise kavatsuse lk 22-23, 32-33). Koja hinnangul ei ole VTK-s piisavalt põhjalikult ja realistlikult hinnatud TEKSA volitatud töötleja muutmise kaasnevaid kulusid vajalikele IT arendustele, tööjõule ja üldiselt riigi eelarvele. Seega näeme vajadust täiendavalt hinnata plaanitavate muudatuste majanduslikke mõjusid ja kulusid riigivalitsemisele.

VTK-s on mitmel korral välja toodud, et selles ei ole arvestatud käesoleval suvel vastu võetud uue Euroopa Komisjoni algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusandlike algatuste paketi (AML) mõju RahaPTS-i muutmise kavatsusele, kuna uus AML-pakett ei olnud VTK koostamise ajal veel vastu võetud. Nüüdseks on see aga vastu võetud ning ka VTK-s märgitakse, et uus AML-pakett võib tuua kaasa vajaduse tervikuna kehtestada uus RahaPTS. Mistõttu oleme seisukohal, et enne TEKSA muudatuste osas seaduse eelnõu koostamist tuleb kavandatavaid muudatusi analüüsida AML-paketiga koosmõjus.

Kaubanduskoja ettepanek:

Teeme ettepaneku täiendavalt analüüsida kavandatavate muudatustega, sh volitatud töötleja valikuga kaasnevaid majanduslikke mõjusid ja mõjusid riigivalitsemisele. Lisaks teeme ettepaneku analüüsida VTK-ga plaanitavate muudatuste vastavust uue AML-paketiga.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ene Rammo

Finantsdirektor peadirektori ülesannetes

Ann Raun ann.raun@koda.ee 6040071